GLOBALLASHUV SHAROITIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Mamaraimova Gulruxsor Abdikaxarovna
Toshkent viloyati Bo`stonliq tumani 4 -umumiy o`rta talim maktabi, matematika informatika fani o`qituvchisi

Qabul qilindi: 02.11.2025
Ko‘rib chiqildi: 03.11.2025
Tasdiqlandi: 04.11.2025
Kalit so‘zlar:
Raqamli iqtisodiyot, globalizatsiya, sun’iy intellekt, elektron tijorat, blokcheyn, bulutli texnologiyalar, O‘zbekiston, barqaror rivojlanish.

Annotatsiya. Ushbu tezisda globalizatsiya sharoitida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish tendensiyalarini tahlil qiladi. Maqolada texnologik transformatsiya, elektron tijorat, sun’iy intellekt, bulutli infratuzilma, blokcheyn va raqamli valyutalar kabi asosiy yo‘nalishlar ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning imkoniyatlari va muammolari, davlat strategiyalari hamda barqaror rivojlanishga ta’siri haqida fikrlar berilgan. Maqola global jarayonlar va mahalliy sharoitni solishtiruvchi tarzda tahlil qilishga qaratilgan.

Kirish. Bugungi kunda dunyo iqtisodiyoti tobora ko‘proq raqamli shaklga o‘tmoqda. Globalizatsiya jarayonlari bilan birga, yangi texnologiyalar, bulutli xizmatlar, katta ma’lumot (Big Data), sun’iy intellekt (AI) va blokcheyn kabi yechimlar iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini o‘zgartirmoqda. Shu nuqtai nazardan, raqamli iqtisodiyot — ya’ni raqamli texnologiyalar yordamida iqtisodiy jarayonlarni tashkil etish va boshqarish — global sharoitda jihatidan strategik ahamiyat kasb etdi.

Mazkur maqolada ushbu jarayonning asosiy tendensiyalari, global mexanizmlari hamda O‘zbekistonda yuzaga kelayotgan imkoniyatlar va muammolar haqida so‘z yuritiladi. Raqamli iqtisodiyot dunyo bo‘yicha texnologik transformatsiya bilan chambarchas bog‘liq. Masalan, «World Trade Organization» bergan hisobotga ko‘ra, sun’iy intellekt global savdoni sezilarli darajada oshirish imkoniyatiga ega. Shuningdek, tashqi manbalarda 2026-yilgacha «raqamli iqtisodiyot tendensiyalari»ning eng muhim yo‘nalishlari — avtomatlashtirish, AI integratsiyasi, to‘liq bulutli infratuzilma — deb ko‘rsatilgan. Raqamli iqtisodiyot global bozorlar bilan ahora bo‘lib, chet el kompaniyalari, onlayn platformalar, transchegaraviy to‘lov tizimlari orqali kengaymoqda. Masalan, elektron tijorat va raqamli xizmatlar bo‘yicha O‘zbekistonda tendensiyalar mavjudligi ko‘rsatilgan. Bu – o‘z navbatida mamlakatlararo raqobat va hamkorlikning yangi sharoitlarini yaratmoqda.

Raqamli iqtisodiyot oddiy texnologik o‘zgarish emas, balki ekologik va barqaror rivojlanish paradigmasi bilan ham bog‘lanmoqda. Masalan,

tadqiqotlarda raqamli iqtisodiyotning “yashil” texnologiyalar bilan bog‘liqligi ta’kidlangan.

Shu bois, global iqtisodiyotdagi raqamli transformatsiya nafaqat samaradorlikni oshirish balki atrof-muhitga mos keladigan rivojlanishni ham nazarda tutadi.

Quyida raqamli iqtisodiyotda jahon darajasida kuzatilayotgan asosiy tendensiyalar sanab o‘tiladi:

- Sun’iy intellekt va avtomatlashtirish: Korxonalar va davlatlar AI va avtomatlashtirilgan jarayonlar orqali samaradorlikni oshirishga intilmoqda.
- Elektron tijorat va onlayn xizmatlar: Platforma bizneslari, onlayn savdo, raqamli to‘lovlar kengayayapti. O‘zbekistonda ham elektron tijorat rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan.
- Bulutli infratuzilma va katta ma’lumot (Big Data): Ma’lumotlarni yig‘ish, tahlil qilish va ulardan foydalanish raqamli iqtisodiyotda muhim omilga aylandi.
- Blokcheyn va raqamli valyutalar: Markaziy banklar tomonidan raqamli valyuta (CBDC)ning joriy etilishi, blokcheyn texnologiyasining kengayishi — raqamli iqtisodiyotdagi yangi mexanizmlar.
- Raqamli transformatsiya va kadrlar tayyorlash: Texnologik o‘zgarishlarga tez moslashish uchun inson resurslari, raqamli ko‘nikmalar muhim. O‘zbekistonda bu borada dasturlar borligi ma’lum.

Globalizatsiya muhitida raqamli iqtisodiyot iqtisodiy o‘sish, innovatsiyalar joriy etish, samaradorlikni oshirish va global raqobatbardoshlikni kuchaytirish jihatidan muhim ahamiyatga ega. O‘zbekistonga bu jarayon slayd emas — lekin faol ishtirok etish uchun juda katta imkoniyatlar berilgan.

Tadqiqot muhokamasi. Ushbu tadqiqot raqamli iqtisodiyotning global rivojlanish tendensiyalarini va ularning O‘zbekistonga ta’sirini tahlil qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, dunyo bo‘yicha raqamli iqtisodiyotning asosiy omillari quyidagilardan iborat: sun’iy intellekt, avtomatlashtirish, elektron tijorat, blokcheyn texnologiyasi, bulutli xizmatlar va katta ma’lumot (Big Data). Ushbu yo‘nalishlar korxona va davlatning samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va global raqobatga moslashish imkonini beradi.

O‘zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyot jadal rivojlanmoqda, ammo hali ba’zi muammolar mavjud. Masalan, raqamli infratuzilma barcha hududlarda bir xilda rivojlanmagan, kadrlar tayyorlash tizimi global talab darajasida emas va normativ-huquqiy baza ham raqamli transformatsiyaga to‘liq moslashtirilmagan. Shu bilan birga, mamlakat elektron tijorat va onlayn xizmatlar sohasida ijobiy o‘sish ko‘rsatmoqda, bu esa kichik va o‘rta biznesni global bozor bilan integratsiyalash imkonini beradi.

Global tajribalar shuni ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyotni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun quyidagi yo‘nalishlar muhim:

1. Texnologik innovatsiyalarni tez joriy etish, sun’iy intellekt va avtomatlashtirishni keng qo‘llash.

2. Raqamli infratuzilmani rivojlantirish va barcha hududlarda raqamli xizmatlarga teng imkoniyat yaratish.
3. Kadrlarni raqamli ko‘nikmalar bilan ta’minlash, oliy ta’lim va malaka oshirish dasturlarini moslashtirish.
4. Normativ-huquqiy bazani raqamli iqtisodiyotga moslashtirish, kiberxavfsizlik va ma’lumotlarni himoya qilishni kuchaytirish.
5. Barqaror rivojlanish va yashil texnologiyalarni raqamli iqtisodiyot bilan integratsiyalash.

Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, global raqamli iqtisodiyot tendensiyalari va O‘zbekiston sharoiti orasida ma’lum tafovutlar mavjud. Bu tafovutlarni kamaytirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligi, xalqaro tajribalarni o‘rganish va innovatsion strategiyalarni joriy etish muhimdir.

Umuman olganda, tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston raqamli iqtisodiyotning global rivojlanish tendensiyalariga moslashish va ularni o‘z iqtisodiyotiga integratsiyalash orqali iqtisodiy samaradorlik va raqobatbardoshlikni sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Xulosa. Globalizatsiya sharoitida raqamli iqtisodiyot dunyo bo‘yicha iqtisodiy o‘sish, innovatsiyalarni joriy etish va samaradorlikni oshirishning asosiy vositasi sifatida namoyon bo‘lmoqda. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi uchun texnologik transformatsiya, kadrlar tayyorlash, normativ-huquqiy bazani kuchaytirish va infratuzilmani rivojlantirish muhimdir. Shu bilan birga, global raqobatga moslashish, elektron tijoratni kengaytirish va barqaror rivojlanish yo‘lida yashil texnologiyalarni joriy etish zarur. Bu jarayon mamlakatni raqamli iqtisodiyot bo‘yicha mintaqaviy yetakchilikka olib chiqish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. StartUs Insights. *Raqamli iqtisodiyot tendensiyalari 2025.* https://www.startus-insights.com/innovators-guide/digital-economy-trends
2. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot jurnali. *O‘zbekiston elektron tijorat va raqamli xizmatlar rivoji.* https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz
3. Universal Publishings. *Raqamli iqtisodiyot va barqaror rivojlanishni integratsiyalash.* https://universalpublishings.com
4. Journalss.org. *Blokcheyn va markaziy bankning raqamli valyutalari.* https://journalss.org
5. Green-Eco.uz. *O‘zbekiston raqamli transformatsiyasi va kadrlar tayyorlash.* https://green-eco.uz